

Historia 26.3.2021

Slutgiltiga beskrivningar av goda svar 18.5.2021

Tabellen i denna fil (på sidan 3) är inte nödvändigtvis fullkomligt tillgänglig för till exempel användare av skärmläsningssystem.

Grunderna enligt vilka bedömningen gjorts framkommer i de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar. Uppgiften om hur bedömningsgrunderna tillämpats på examinandens provprestation utgörs av de poäng som examinanden fått för sin provprestation, de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar och de föreskrifter gällande bedömningen som nämnden gett i sina föreskrifter och anvisningar. De slutgiltiga beskrivningarna av goda svar innehåller och beskriver inte nödvändigtvis alla godkända svarsalternativ eller alla godkända detaljer i ett godkänt svar. Eventuella bedömningsmarkeringar i provprestationerna anses vara jämfällbara med anteckningar och sålunda ger de, eller avsaknaden av markeringar, inte direkta uppgifter om hur bedömningsgrunderna tillämpats på provprestationen.

De viktigaste grunderna för bedömningen av provet i historia är kunskaper och tänkesätt typiska för ämnet och den ämneskunskap som läroplanen förutsätter, samt ett korrekt och exakt bruk av centrala historiska begrepp. Bedömningen beaktar även examinandens förmåga att tolka och bedöma historiska källor kritiskt, dra självständiga slutsatser och jämföra tolkningar av historiska frågor samt kunna göra ett motiverat ställningstagande till dem.

Av svaren ska det framgå att examinanden förstår vad som utmärker olika tidsperioder och att hen kan ställa problem och förändringsprocesser i hens egen tid i relation till ett historiskt sammanhang. Examinanden behärskar de centrala historiska begreppen som exempelvis tid, förändring och kontinuitet. Examinanden kan också gestalta orsakssamband. I materialuppgifterna visar examinanden att hen kan bedöma och utnyttja texterna och det visuella materialet på ett kritiskt sätt. I diskussionsuppgifterna och de uppgifter som innehåller motstridig kunskap visar examinanden att hen förstår tolkningens betydelse för historisk kunskapsbildning samt orsakssambandens mångbottnade och komplexa karaktär. Examinanden kan analysera fenomen och mänsklig verksamhet i det förflutna utifrån varje tidsperiods egna utgångspunkter och skilja den tidens perspektiv från nutidens. Vid bedömningen fästs uppmärksamhet vid

examinandens förmåga att skapa strukturerade helheter av sina kunskaper och hens förmåga att skilja mellan väsentlig och oväsentlig information.

Tabellen nedan är avsedd som stöd för bedömningen och den lyfter särskilt fram också de dimensioner av svaret som är kopplade till målen för examinandens färdigheter. Beskrivningarna i tabellen ska ses som exempel.

I de uppgiftsspecifika beskrivningarna av goda svar ges bedömningskriterierna indelade i två nivåer, för goda svar (minst 35 procent av hela poängtalet) och berömliga svar (minst 70 procent av hela poängtalet). För uppgifter värda 20 poäng ger goda svar 7–13 poäng och berömliga svar 14–20 poäng. För uppgifter värda 30 poäng är motsvarande gränser 11–20 och 21–30 poäng.

	0	Nöjaktig	God	Berömlig
Riktig och relevant kunskap; exakt begrepps-användning	Svaret innehåller ingen kunskap som förutsätts i uppgiften. Uppgiften har förståtts fel.	Svaret har knapphändigt innehåll eller innehåller mycket irrelevant. Svarar endast delvis på uppgiften. Hanteringen av begrepp är bristfällig.	Svaret innehåller förhållandevis exakt kunskap som motsvarar uppgiften väl. God hantering av begrepp.	Svaret innehåller väsentligt och med tanke på uppgiften meningsfullt avgränsat kunskapsinnehåll. Hanteringen av kunskap och begrepp är exakt.
Analytiskt, logiskt, välunderbyggt	Svaret är ostrukturerat och oredigt. Påståenden motiveras inte.	Svarets struktur är katalogmässig eller oklar. Granskningen av ämnet är svagt analyserande. Påståenden motiveras knapphändigt.	Svaret är till vissa delar analytiskt. Granskningen av ämnet är följdriktig, även om brister förekommer ställvis. Påståenden motiveras förhållandevis väl.	Svarets generella grepp är analytiskt. Granskningen av ämnet är följdriktig och argumenterande, och påståenden ges goda motiveringar.
Kritiskt, flera perspektiv, förmåga att utvärdera och tillämpa kunskap	Svaret innehåller inga (käll)kritiska observationer och ingen förnuftsaserad utvärdering eller tillämpning av kunskaperna. Svaret visar inga tecken på förmåga att diskutera olika tolkningar eller alternativ.	Svaret visar svaga tecken på källkritik samt några sporadiska och svaga tecken på diskussion kring olika perspektiv och tolkningsmässighet. Svaret uppvisar endast ringa tillämpning av kunskap.	Svaret visar ställvis god (käll)kritisk diskussion och goda tolkningar, samt några goda exempel på tänkande som representerar ett grepp med flera perspektiv. Svaret visar några tecken på förmåga att utvärdera och tillämpa kunskap.	Svaret har ett skarpt och insiktsfullt (käll)kritiskt grepp. Svaret innehåller välöversvägd diskussion ur flera perspektiv. Svaret innehåller flera exempel på utvärdering och tillämpning av kunskap.

Del 1: 20-poängsuppgifter

1. Sjövägarnas utveckling (20 p.)

1.1 (8 p.)

Examinanden förstår att byggandet av Suezkanalen (1869) och Panamakanalen (1914) gjorde att behovet att segla runt Afrika och Sydamerika försvann. Kanalbyggena gjorde resan snabbare vilket var bra för världshandeln. De nya sjörutterna var också ekonomiskt sett mer förmånliga, vilket underlättade rörligheten för människor och varor.

1.2 (12 p.)

I ett gott svar behandlas några tekniska innovationer för sjöfarten under den avgränsade tidsperioden (från 1400-talet till i dag) och examinanden motiverar varför dessa var betydelsefulla. Examinanden kan använda ordet "upppfinning" som synonym för "innovation".

I ett berömligt svar behandlas innovationerna uttömmande och deras betydelse analyseras djupare. Examinanden ger några exempel på de mest centrala innovationerna, såsom hur farkosternas skrov utvecklades så fartygen blev mer sjödugliga under 1400-talet. Kompassen togs också i bruk. Dessa innovationer möjliggjorde upptäcktsfärderna. Bland annat upppfinandet av kronometern i början av 1700-talet möjliggjorde att fartygens positioner kunde fastställas noggrannare. Som betydande innovationer från 1800-talet kan ångkraften i sjöfarten nämnas liksom upppfinandet av propellern som gjorde att ångkraften kunde utnyttjas effektivt. Efter detta användes segelfartyg främst på långa seglatser över öppet hav där det inte gick att fylla på kolförråden. Examinanden kan också ta upp nyare innovationer, såsom satellitnavigering, radar eller de standardiserade sjöcontainrarna. Utöver att ge exempel analyserar examinanden mer ingående några konsekvenser av innovationerna, exempelvis sjötrafikens inverkan på globaliseringen och frihandelns tillväxt, kanalernas betydelse som instrument för stormaktspolitik, eller miljöskador förorsakade av sjötrafiken, såsom ökande utsläpp.

2. Orsakerna till avkolonialiseringen (20 p.)

Avkolonialiseringen innebar att de europeiska staternas kolonier, främst i Afrika och Asien, blev självständiga. I ett gott svar diskuteras avkolonialiseringens orsaker och följder i de internationella relationerna på ett allmänt plan. Exempelvis följande aspekter kan lyftas fram: huvudorsakerna till avkolonialiseringen var missnöje med den ekonomiska exploateringen som kolonialmakterna utövade och den gryende nationalismen samt den växande medvetenheten om orättvisorna som kolonialismen medförde, såsom rasismen. Andra världskriget var en viktig vattendelare, eftersom det var allt svårare för de av världskriget försvagade kolonialmakterna, som Storbritannien och Frankrike, att styra sina kolonier, och det var svårt att motivera kolonialmakten, exempelvis i ljuset av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Avkolonialiseringen innebar att ett flertal nya självständiga stater grundades och dessa försökte få större inflytande i världspolitiken. Mellan de nya självständiga staterna uppstod till exempel under 1960-talet en rörelse av obundna stater, som utgjorde den så kallade "tredje världen" mellan öst och väst under kalla kriget.

Ett berömligt svar lyfter fram det kalla krigets inverkan på "tredje länder" samt den politiska, ideologiska och religiösa kampens betydelse för de nya självständiga ländernas internationella relationer och ställning. I svaret granskas också avkolonialiseringens orsaker och följder mer ingående med hjälp av ett eller flera exempel, såsom Vietnamkriget, Indiens självständighet och framträdande som stormakt, apartheid i Sydafrika.

3. Alkohol- och historiepolitik (20 p.)

3.1 (12 p.)

I ett gott svar konstaterar examinandan att de bildade klassernas oro för folkets alkoholbruk och uppkomsten av nykterhetsrörelsen under andra halvan av 1800-talet inverkade på alkoholpolitiken under 1900-talet. I svaret konstateras att förbudslagen som efter självständigheten stiftats år 1919 upphävdes på grund av lagens negativa följder, såsom spritsmugglingen och den illegala hembränningen. Att det var så allmänt att bryta mot förbudslagen ansågs också försämra laglydigheten i stort. Alkos monopol och den stegvisa uppluckringen av monopolet, till exempel då försäljningen av mellanöl flyttades till vanliga affärer, kan ses som ett tecken på en övergång till en i lite friare alkoholpolitik i slutet av 1900-talet.

Ett berömligt svar lyfter fram arbetarrörelsens påverkan bakom nykterhetsrörelsen. I ett berömligt svar behandlas till exempel också den rådgivande folkomröstningen innan förbudslagen upphävdes år 1932, de gradvis ökande kraven på att ändra Alkos roll och övergå till en mindre reglerad alkoholpolitik samt effekterna som den friare alkoholpolitiken och den lättare alkoholbeskattningen i övriga europeiska länder, speciellt grannländerna, haft i Finland redan före 2000-talet. Som bakgrund till förändringen kan man nämna bland annat de förändrade värderingarna i samhället.

3.2 (8 p.)

I svaret förstår examinanden hur en central aktör i branschen, alltså Bryggeriförbundet, vill skapa en positiv bild av ölbrygning och öldruckande i Finland genom tiderna. I videon skapas en bild av ölen som en del av den finländska kulturen. Examinanden noterar exempelvis att färdigheter i ölbrygning var kända redan under förhistorisk tid eller att finskt öl redan under 1500-talet var känt för sin höga kvalitet i moderlandet Sverige. Till samma strävan att skapa en positiv bild av ölet kopplar examinanden också hur statsmakten, som under 1800-talet börjar begränsa ölkonsumtionen, beskrivs som stel och auktoritativ. Den positiva bilden kompletteras i videon då man betonar stödet för den inhemska sysselsättningen i början av 2000-talet. Det är förtjänstfullt om examinanden tolkar videons audiovisuella element.

4. Konsten och städernas förändring (20 p.)

4.1 (8 p.)

I svaret kopplas verken till sin konsthistoriska kontext. Examinanden kan lyfta fram exempelvis följande aspekter: Raguenets verk representerar rokokon, en stilriktning som uppkom i Frankrike på 1700-talet. På ett för stilriktningen typiskt sätt går målningen i ljusa och milda pastellnyanser, och avbildningen eftersträvar en detaljerad exakthet. Som stöd för sin analys pekar examinanden på detaljer i målningen, exempelvis de i förgrunden promenerande parens klädsel eller stilen på vagnarna. Till stilartens idealiserande natur hör inte att avbilda urbaniseringens avigsidor. Monets målning är impressionistisk till sin stil. Impressionismen var en fransk konstriktning under andra halvan av 1800-talet, vars strävan var att fånga ögonblickets stämning. Stilen framhäver konstnärens inre upplevelse. Monet var en av stilens grundare. Typiskt för impressionismen är de utsuddade och vaga konturerna samt skiftningarna mellan ljus och mörker. I målningen smälter exempelvis utomhus samman med inomhus i en och samma helhet, människornas individuella drag är inte lika betydelsefulla som i Raguenets målning och dimensionerna är inexakta.

4.2 (12 p.)

I svaret presenterar examinandena några centrala förändringar och diskuterar orsakerna till dem.

Examinandena för fram att bakgrunden till förändringarna ligger i industrialiseringen, definierar begreppet och placerar förändringens början till England i slutet av 1700-talet samt noterar att den i början av 1800-talet spreds till bl.a. Frankrike och Tyskland. Ytterligare kan svaret lyfta fram bland annat följande saker: Viktiga förändringar under perioden var urbaniseringen och städernas tillväxt. Vardagslivet påverkades bland annat av förbättrad hygien och sanitet, utvecklingen av kollektivtrafiken och gatubelysning med oljeljus och elljus. Å andra sidan var urbaniseringen, särskilt i dess början, förknippad med nackdelar som förslumning, barnarbete och luftföroreningar.

I ett berömligt svar noteras också några konsekvenser för bland annat könsrollerna, familjelivet, fritiden, utbildningen och olika samhällsklassers vardagsliv. Bakom förändringarna i vardagslivet låg bland annat utvecklingen inom den medicinska vetenskapen och lagstiftningen, barndödligheten sjönk exempelvis märkbart och man började begränsa användningen av barnarbete. I ett berömligt svar noteras att förändringen fortskred i olika takt i olika regioner. Att på ett meningsfullt sätt behandla Raguenets och Monets målningar i svaret är en tilläggsförtjänst. Raguenet representerar tiden för industrialiseringen av Paris, Monet å sin sida ett Paris där industrialiseringen redan har orsakat betydande förändringar. Exempelvis folkmassorna, ångloket och rälsen samt luftföroreningarna som Monet avbildar saknas i Raguenets målning.

5. Kvinnans ställning på medeltiden (20 p.)

5.1 (10 p.)

I ett gott svar förstår examinandena att Sveriges närvaro i Karelen har att göra med rikets gradvisa expansion österut till områden som hör till dagens Finland och delvis också dagens Ryssland. I och med utvidgningen av riket utsträckte sig Sveriges lag också till Karelen. I denna process ingick det så kallade tredje korståget som gick till Karelen 1293. För att stärka sin position i Karelen byggde svenskarna Viborgs slott i slutet av 1200-talet. Kriget mot Novgorod fortsatte ända till Nöteborgsfreden 1323. Den uttalade avsikten med konung Birger Magnussons brev var att skydda kvinnornas fysiska integritet, liv och egendom i den oroliga gränstrakten.

I ett berömligt svar behandlar examinandena svenska rikets expansion till det område som idag är Finland mer detaljerat. Examinandena förstår maktkampen mellan Sverige och Novgorod om kontrollen över Karelen. Examinandena kan exempelvis behandla hur Finland knöts starkare till det svenska riket och den romersk-katolska kyrkan, och hur svenskspråkig befolkning flyttade från Sverige till Finlands kusttrakter. Examinandena analyserar konung Birger Magnussons brev detaljerat och konstaterar att det bland annat berättar om kvinnans sårbara ställning i 1300-talets Sverige. Examinandena kan också lyfta fram den svenska administrationens roll i brevs uppkomst (samarbete mellan konungen och riksrådet) eller att ett syfte med skyddsbrevet var att göra lokalbefolkningen mer positivt inställd till Sverige.

5.2 (10 p.)

I ett gott svar förstår examinandena att den medeltida kvinnan i Finland hade en underställd position gentemot mannen – kvinnan var underställd antingen sina föräldrar eller sin man. En kvinnas äkta man eller hennes manliga släkting kontrollerade exempelvis hennes förmögenhet, och kvinnan kunde inte agera självständigt i tinget. Giftermål planerades som avtal mellan släkterna och kvinnan hade vanligtvis ingen möjlighet att inverka på valet av make. Kvinnorna hade emellertid rätt att arva sina föräldrar, även om de fick en mindre arvslott än pojkarna.

I ett berömligt svar förstår examinandena att kvinnans ställning inte alltid såg likadan ut. Kvinnor som hörde till adeln hade fler möjligheter att påverka sitt eget liv än allmogekvinnor. De kvinnor som blev nunnor kunde få utbildning och lära sig läsa och skriva. Också änkor hade en större självbestämmanderätt än ogifta eller gifta kvinnor, och änkor kunde exempelvis bedriva handel. Examinandena kan också konstatera att den medeltida kvinnan i Finland ändå hade en bättre ställning än den medeltida kvinnan i Mellan- eller Sydeuropa, där det vanligtvis var endast söner som ärvde egendom.

6. Ursprungsfolkens gemensamma intressen (20 p.)

Ett gott svar lyfter ur materialet fram några av ursprungsfolkens gemensamma problem och diskuterar deras orsaker. Examinandena visar att hen förstår vad termen ursprungsfolk betyder och noterar att frågan om markägande enligt materialet är ett alldeles centralt gemensamt problem för ursprungsfolken. Examinandena kan lyfta fram följande saker: Både de sydamerikanska ursprungsfolken och de finska samerna är genom sin traditionella kultur och sina näringar (för samernas del rennäringen) knutna till egen mark. Många ursprungsfolk har inte kulturell autonomi och inte lagar som tryggar de traditionella näringarna, eller så erkänner lagstiftningen inte den rätt till land, vatten och näringar som

ursprungsbefolkningen upplever sig ha. Naturtillgångar på ursprungsfolkens bosättningsområden och intäkterna från turism ökar konkurrensen om ursprungsfolkens bosättningsområden. Staternas agerande kan i svaret också förklaras med att de undervärderade ursprungsfolkens kultur och inte litade på att ursprungsfolken förmådde agera självständigt. Bland de gemensamma problemen kan examinanden också lyfta fram bristen på autonomi och assimilering av ursprungsbefolkningen i majoritetsbefolkningen.

Ett berömligt svar är mer analytiskt och ursprungsfolkens olika öden placeras i en förståelig historisk och politisk kontext med hjälp av exempel. I ett berömligt svar diskuterar examinanden mer ingående den historiska bakgrunden till problemens uppkomst, varvid hen som exempel kan behandla det kolonialistiska och imperialistiska kolonialväldet, kulturdarwinismen med sina etnocentriska attityder, tvångsomvändningen till kristendom och migrationsrörelsen. Examinanden kan diskutera bland annat följande saker: I och med Förenta nationernas (FN) deklaration om de mänskliga rättigheterna breddades diskussionen kring den dåliga behandlingen av ursprungsfolken och ledde också på lång sikt till förbättringar. Mexiko och Nicaragua som nämns i materialet har båda ratificerat ILO 169, alltså ursprungsfolkskonventionen från år 1989, men Finland har inte ännu ratificerat avtalet. Å andra sidan har samerna i Finland ett i grundlagen skyddat självstyre i fråga om utbildning och kultur. I svaret kan examinanden också diskutera problemen med att bilägga tvister om landäggande, eftersom dessa tvister kan vara hundratals år gamla.

Del 2: 30-poängsuppgifter

7. Slaveri som historiskt fenomen (30 p.)

7.1 (18 p.)

I ett gott svar förstår examinanden att slaveriet i antikens Rom inte alltid sett likadant ut. Slavens välbefinnande berodde i hög grad på hans uppgifter och kunnande. En slav var alltid någon annans egendom, och slavarnas ägare kunde besluta om deras liv och död. Slavarna som arbetade i gruvorna och galärslavarna hade det sämst. Den andra ytterligheten var de förmögna hushållens husslavar som levde förhållandevis drägliga liv. Mellan dessa ytterligheter fanns slavarna som arbetade i jordbruket, hos hantverkare eller i manufakturindustrin. Examinanden förstår att Roms ekonomi i hög grad grundade sig på slavarnas arbetsinsats. Detta möjliggjorde att samhället blev rikare och rikare, men den billiga arbetskraften

minskade å andra sidan på behovet att utveckla tekniska innovationer. Ett gott svar är kopplat till materialet och materialets representativitet har utvärderats. Material 7.A är exempelvis historikernas syn på barnslavarnas ställning. Deras bild av frågan kan i princip ses som tillförlitlig. Den bygger sannolikt på omfattande forskningsmaterial. Material 7.B består av korrespondens mellan två personer som hörde till den romerska överklassen. Deras uppfattningar beskriver deras personliga tankar om behandlingen av slavar eller tjänstefolk, och kan inte nödvändigtvis generaliseras. Material 7.C är ett videoklipp ur en film från 1950-talet. Filmen representerar populärkulturens syn på antiken och den är kraftigt dramatiserad.

I ett berömligt svar specificerar examinandan tydligare med hjälp av konkreta exempel hur olika positioner slavar hade beroende på deras uppgifter. Till exempel åkerarbetande slavar versus läkare, lärare och skrivare. Slavar som var specialiserade på ovanliga yrken var dyrare än de som utförde manuellt arbete och behandlades därför också bra – liksom man överlag behandlade värdefull egendom. Det uppstod ofta vänskapliga relationer mellan de förmögna familjernas husslavar och deras herrar, och många husbönder frigav sina favoritslavar – om inte förr så i sitt testamente. Zosimus som frigavs av Plinius den yngre är ett bra exempel på detta. Examinanden bör emellertid beakta att även elitslavar var egendom som saknade de rättigheter som fria män åtnjöt. Examinanden analyserar slavarnas betydelse för Roms ekonomi mer detaljerat och beaktar också att situationen förändrades under olika tidsperioder. När erövringskrigen var slut blev det svårare att skaffa slavar, vilket hade en negativ effekt på hela rikets ekonomi.

7.2 (12 p.)

I ett gott svar analyserar examinandan några centrala orsaker till att slaveriet upphörde.

Upplysningstänkandet under 1700-talet förde med sig tanken om alla människors lika värde men ledde inte till konkreta förändringar för kvinnor eller slavar. Upplysningsidéerna hölls emellertid vid liv och bidrog till att slaveriet under 1800-talet förbjöds, först i Europa och sedan i USA. Mekaniseringen ledde till att produktionens arbetskraftsintensitet minskade på de mest industrialiserade områdena och därmed minskade också slaveriets ekonomiska betydelse. Dubier över slaveriets moraliska berättigande inspirerades av såväl kristet tänkande som upplysningen, och tillsammans med de ekonomiska orsakerna ledde det till att slaveriet förbjöds. På vissa jordbruksdominerade områden, till exempel i USA:s sydstaterna skulle man gärna ha fortsatt med slaveriet längre än så.

I ett berömligt svar diskuterar examinandan ovan nämnda orsaker mer detaljerat, mångsidigt och analytiskt. Examinanden kan också – med motiveringar – ifrågasätta frågans grundförmodan och påstå att slaveriet har fortsatt, även om det skett olagligt (t.ex. sexslavar, delvis gästarbetare).

8. FN och konflikterna i världen (30 p.)

8.1 (14 p.)

I ett gott svar förstår examinandens säkerhetsrådets ställning i FN och vetorättens betydelse. I svaret uppmärksammar examinandens att det på 1990-talet och i början av 2000-talet oftast var Ryssland och USA som använde sin vetorätt, men därefter har Ryssland och Kina använt sin vetorätt mest aktivt och ofta på enad front. I svaret kan examinandens till exempel diskutera hur detta återspeglar Rysslands och Kinas allt närmare förhållanden och särskilt deras intressen att motsätta sig USA:s strävanden. I svaret noteras att det är frågor som berört Mellanöstern som klart oftast lett till användning av vetorätten. I Mellanöstern har USA och Ryssland redan länge haft motstridiga maktpolitiska strävanden och de har understött olika stater och politiska grupperingar.

Ett berömligt svar behandlar FN:s säkerhetsråds betydelse som scen för stormaktspolitiken och lyfter fram olika fall där vetorätten har använts, och diskuterar orsakerna till dem. I svaret kan examinandens ge en närmare analys av bland annat Kinas aktivering och bakgrundsorsakerna till detta. Kinas ekonomiska inflytande i världen har vuxit och landet har allt öppnare börjat utmana USA:s globalt ledande ställning genom att skapa samarbetsrelationer med olika länder. Detta har lett till att Kinas och USA:s intressen allt oftare ställts mot varandra. Förhållandena mellan Ryssland och Kina är inte oproblematiska men länderna förenas av deras intresse i att motsätta sig USA:s ledarställning och undvika precedensfall där det internationella samfundet skulle ingripa i enskilda staters interna ärenden. I tabellen kan examinandens också uppmärksamma krisområden, såsom Ukraina och Georgien, där någon av stormakterna har försökt utöva kontroll över situationen i ett land som de uppfattat höra till sin intressesfär.

8.2 (16 p.)

I ett gott svar granskas några centrala objekt för FN:s verksamhet, till exempel arbetet för att hjälpa flyktingar och fredsbevarande uppgifter. Några konkreta exempel på verksamheten ges. En motiverad bedömning för eller emot Guterres lägesrapport presenteras. I Guterres tal kan examinandens uppmärksamma flera teman, såsom säkerhetsrådets agerande, hur vanligt det är med asymmetriska konflikter och problemen med stormakternas förhållanden. Som motiveringar kan examinandens föra fram konkreta observationer av världspolitiska händelser.

I ett berömligt svar granskar examinanden föremålen för FN:s verksamhet och verksamhetens former mer uttömmande och FN:s verksamhet beskrivs med många konkreta exempel. Sådana kan exempelvis vara USA:s attack mot Irak utan FN:s godkännande samt den maktpolitik Ryssland bedriver i konflikten i Ukraina, som FN inte har varit förmöget att förhindra. FN har ofta misslyckats i att lösa konflikter, vilket kriget i Syrien kan fungera som exempel för. Examinanden noterar stormakternas handlingar som undergräver FN:s auktoritet. I svaret kan examinanden behandla arbetet för exempelvis miljön, kvinnors och barns rättigheter och mänskliga rättigheter som ett sätt att motarbeta konflikter på lång sikt. Verksamheten har visat sig i olika former under olika tidsperioder och till exempel miljöfrågorna har lyfts upp först under de senaste årtiondena. I ett berömligt svar har bedömningen av hur träffande Guterres översikt är motiverats mångsidigt. I svaret diskuteras källkritiska faktorer som har att göra med talaren och tidpunkten för talet.

9. Relationerna mellan Finland och de västliga stormakterna under andra världskriget (30 p.)

9.1 (14 p.)

I ett gott svar ser examinandena att skämtteckningarna å ena sidan ser Finland som ett offer som inte kan försvara sig mot Sovjetunionen, å andra sidan som ett modigt land som försvarar sig självt. I skämtteckning 9.A beskrivs Finland som en späd ung kvinna med oskyldig uppsyn, som Sovjetunionen har tagit ett stadigt grepp om och hotar med våld. Stalins kommentar kan tolkas hänvisa till skotten i Mainila. I skämtteckning 9.B är Finland och Sovjetunionen i en boxningsring. Det betydligt mindre Finland kastar enkelt omkring den stora Sovjetunionen. Textutdrag 9.C ger en heroisk bild av Finland som i vinterkriget ensamt strider mot en stor övermakt. Den brittiska ministern Winston Churchills tal kan ses som ett officiellt uttryck för medkänsla och respekt för Finland. Churchill försökte upprätthålla goda relationer till Finland. Textutdrag 9.D är Churchills privata brev till Mannerheim under fortsättningskriget. Storbritannien är nu allierat med Sovjetunionen och detta har tvingat Storbritannien att förklara krig mot Finland. Churchill försöker vädja till Mannerheim och för fram att han fortfarande personligen värdesätter Finland.

I ett berömligt svar analyseras bilderna noggrannare i förhållande till deras publiceringstid: New York Times bild är från december 1939, när vinterkriget precis hade brutit ut och Chicago Daily Tribunes bild är från januari 1940, när Finland såg ut att kunna ge fullt motstånd mot Sovjetunionen. Examinanden noterar att skämtteckningarna kan tolkas som upphovsmännens egna åsikter och att man genom dem troligtvis försöker påverka läsarnas åsikter. För Churchills del uppmärksammas att han understrukit sin vilja att tala i egenskap av privatperson hösten 1941, även om han i det skedet redan var premiärminister, samt hans

försök att via marskalk Mannerheim göra betydelsefulla förslag för att förändra kriget. Sammanfattningsvis konstateras att Finlandsbilden var mycket positiv.

9.2 (16 p.)

I ett gott svar belyses västländernas positiva inställning till Finland under vinterkriget. Finland tog inte emot hjälp eftersom den hade kommit för sent, och i stället slöt Finland och Sovjetunionen fred i mars 1940. Relationerna till de västliga allierade försämrades då Finland öppet började samarbeta med Tyskland och samarbetet fortsatte ända till 1944. Ur de västliga stormakternas perspektiv var Finland i fortsättningskriget 1941 aggressor och allierad med Tyskland. Handelsrelationerna till västländerna bröts och Finland var ekonomiskt beroende av Tyskland. Storbritannien försökte pressa Finland att avsluta sitt anfall och förklarade Finland krig år 1941. USA bröt de diplomatiska förbindelserna med Finland år 1944. Finland slöt separatfred med de allierade på hösten 1944 och bröt sina förbindelser med Tyskland. I enlighet med fredsvillkoren tvingades Finland driva ut tyskarna ur Norra Finland i lapplandskriget. De allierades kontrollkommission anlände i Finland för att övervaka genomförandet av fredsvillkoren.

I ett berömligt svar behandlas dessutom i mer omfattande grad förhållandenas natur och sambanden till utvecklingen av den internationella situationen under hela kriget. I svaret kan examinandena lyfta fram exempelvis följande saker: Nationernas förbund uteslöt Sovjetunionen efter att landet hade attackerat Finland i vinterkriget, men Finland fick mycket lite egentlig hjälp av västmakterna. Man planerade att skicka hjälptrupper, men så skedde inte. Under fortsättningskriget förklarade Storbritannien Finland krig men vidtog inte några som helst militära åtgärder. USA å sin sida förklarade aldrig Finland krig. Efter fortsättningskrigets slut gav de allierade Sovjetunionen huvudrollen i frågor som gällde Finland, vilket syntes bland annat i att kontrollkommissionen huvudsakligen bestod av representanter för Sovjetunionen.